חזקו ויאמץ לבבכם

גליון י' כסלו תשפ"ב

שיחתו של מורנו הגאון הגדול הרב צמח מאזוז שליט"א

חיזוק בלימוד התורה

השיחה נמסרה בתאריך ו' כסלו תשפ"א

ליצנות אחת דוחה כל התוכחות

נאמר בפסוק: "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כ"ה, י"ט). פירש רש"י: על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם, הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקב"ה? צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, **והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק**. ע"כ. אבל צריך להבין הרי אדם שעושה משהו יש לו מטרה, רק משוגעים ל"א שנמצאים בבית משוגעים עושים דברים בלי מטרה, א"כ מה רוצים ליצני הדור לומר בזה שמאבימלך נתעברה שרה, למה הם חותרים? הרי בכל מקרה זה נס, שרה אמנו בגיל תשעים שנה תלד?! זה לא דבר רגיל! אומר הפסוק: "ותצחק שרה בקרבה לאמר" (שם י"ח, י"ב), שרה אמנו צחקה כאשר שמעה את הבשורה הזאת, היא לא האמינה איך דבר כזה יכול להיות, בת תשעים שנה תלד?! **כולם ראו בזה נס גדול מאד**, ומדוע באים ליצני הדור ואומרים מאבימלך נתעברה שרה?

הפרוש הברור הוא כזה, ידוע שליצנות אחת דוחה מאה תוכחות, ליצנות אחת! גם אם אדם ישמע שיחת מוסר חזקה ומעוררת, ולאחריה יבא מישהו ויזרוק איזו ליצנות, הכל ימחק לו. בספר מסילת ישרים מדמה את הליצנות כמו אדם שזורק חץ על מגן משוח בשמן, אותו החץ מחליק על המגן ונופל, הוא לא נכנס. אותו דבר גם כן בזה, שיחת מוסר שיש בה ליצנות אחת, אפילו צחוק אחד קטן לא במקום, נמחק הכל. זו היתה המטרה של ליצני הדור, אמרו לעצמם "הנה, כולם אומרים יש כאן נס, כולם מבינים שה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, נעשה מזה ליצנות", עושים ליצנות אחת ומקררים את הכל, ואז לא מקבלים מוסר.

צריכים את דור ההמשך!

הכבשה חלשה מאד, אבל היא שורדת בין אותם שבעים הזאבים - רק בזכות הרועה, הרועה רואה ששבעים הזאבים רוצים להתקרב, אבל הוא חזק וגיבור, והוא מבהיל אותם בקול שלו ובמקל שלו. אם אנחנו צמודים לרועה זה הכח שלנו!!! על זה אמר יעקב אבינו ליוסף הבן האהוב שלו: "האלוהים הרועה אותי מעודי ועד היום הזה"

אבל מגיד המישרים הרב יעקב גלינסקי זצ"ל נותן עוד פירוש. המטרה שלהם היתה להראות שלאברהם אבינו חס ושלום אין המשך. כולם אומרים יש לו את יצחק? יצחק זה לא הבן שלו, מאבימלך נתעברה שרה! ואז א"כ אין כאן דור המשך לאברהם. חשוב מאוד לדעת, כאשר יש המשך יש תקוה לדור העתיד, יש מי שימשיך את המסורת מאב לבן. אנחנו מייחסים את עצמנו כל יום בתפילה ואומרים: "אלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", אנחנו קשורים לאבותינו הקדושים. אבל ליצני הדור רוצים למחוק את זה, הם רוצים לומר: נכון, היה מישהו כזה שדיבר הרבה אמונה וקוראים לו אברהם, אבל אחר כך הוא הלך ויחד איתו כל האמונה שלו1.

מדוע ספרי מתים נפתחים?

אמרו רבותינו במסכת ראש השנה (דף ל"ב ע"ב)

1. ע"פ זה אפשר להבין את התנא באבות (פרק ה' משנה ב'): "עשרה דורות מאדם ועד נח וכו' עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקבל שכר כולם". ויש כאן קושיא גדולה, כל הדורות היו מכעיסים ובאים? הרי ידוע שמתושלח היה צדיק, הקב"ה דחה את ביאת המבול עד שנגמרו שבעת ימי אבל מתושלח. וכן על אביו חנוך כתוב: "ויתהלך חנוך את האלוקים" (בראשית ה', כ"ב). ובנוסף ודאי שהיו עוד צדיקים פה ושם, כל הדורות היו מכעיסים ובאים? מחילה מכבוד התנא לכאורה זה לא מדויק! הרב גלינסקי הסביר, כאשר יש אדם שהוא 'גברא רבא ויקירא' אבל אין לו המשך, זה לא חשוב כלום. וחוץ מנח ואברהם, לא היו כאלה שהשאירו מורשת אחריהם. ועוד הוא מביא בשם הירושלמי, שרשע בן צדיק נקרא רשע בן רשע, כיון שאביו הצדיק לא השריש בו שרשים חזקים כדי שימשיך בדרך וימשיך את השושלת. הקב"ה רוצה המשך! אומר הפסוק: "עטרת זקנים בני בנים" (משלי י"ז, ו'), כלומר, העטרה ששם הזקן על ראשו זהו בנו ונכדו, כיון שזה מראה שאותו סבא הצליח להשריש בלב הילדים שלו שרשים חזקים שעברו ג"כ לדור השלישי.

עורך ראשי: הרב יצחק מאזוז **עורכים:** הרב יוסף חיים נחום, הרב שלמה נחום

העלון מוקדש לעילוי נשמת: בני בנימין בן ליזי עזיזה

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בדוא"ל, שלחו בקשה לכתובת: A025606532@gmail.com

שבראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני הקב"ה. באמת מובן מדוע פותחים ספרי חיים, הקב"ה רוצה לראות אם מגיע לאדם לקבל עוד שנה לחיות או ח"ו אחרת, **הנה מראש השנה ועד היום כמה הלכו בקורונה הזאת! מי שנשאר בחיים צריך להודות לקב"ה שלא נספה רח"ל עם כל אלה שהלכו.** אבל מדוע צריך לפתוח ספרי מתים? הרי ביום שהאדם נפטר מיד אחרי הקבורה עולה נשמתו לבי"ד של מעלה ונותן דין וחשבון על כל מה שעשה, אם טוב ואם רע, ומקבל ע"פ זה שכר או ח"ו עונש. וא"כ מדוע צריך לפתוח שוב בראש השנה את ספרו?

אמר מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, יש אדם שגמר את הדיון שלו והכניסו אותו לגן עדן עם המצוות הגדולות שיש לו, ביום ראש השנה רואים שהבן שלו או הבנים שלו לא הולכים בדרך הנכונה, עושים עברות. קוראים לו המלאכים, אומרים לו בוא הנה, צא מן המקום הזה, צא מגן עדן. הלשון של מרן הרב עובדיה: "נותנים לו מילואים!". לכן ספרי מתים פתוחים בשביל לדעת שמי שזכה על ידי הבנים שלו שהם ממשיכים דרך ה', טוב, ינוח במשכנות מבטחים, ומי שרח"ל לא זכה, אומרים לו: **אדוני תחזור לגיהנם**, לא עבדת טוב לא קיימת את התפקיד שלך בעולם הזה. הקב"ה רוצה המשך של דורות טובים.

מה קורה לעמים שאין להם המשך?

אותם האומרים שמאבימלך נתעברה שרה היו כנענים. מישהו יכול לומר לי אם הוא מכיר את האומה הכנענית, האם יש להם המשך? לא, הם נמחו ונמחקו מן העולם. הם רצו לומר מאבימלך נתעברה שרה, באה התורה על אפם ועל חמתם, ואמרה לא! "אברהם הוליד את יצחק", ולבסוף הם אלה שנמחקו מן העולם. ולא רק הם אלא כל יושבי הארץ הזאת לפנינו, החתי האמורי הפריזי החיוי והיבוסי, גם להם אין המשך, הם לא רצויים אצל הקב"ה, נמחקו כולם. אברהם הוליד את יצחק, יצחק הוליד את יעקב, יעקב את שנים עשר השבטים, ומאז ועד היום כ-4000 שנה ברוך ה', עם ישראל הולך וגדל, חוזרים לאבינו שבשמים. אנחנו רואים בדור שלנו כמה הרבה חוזרים בתשובה. ואילו כל המשנים האלה, הצדוקים הרפורמים ועוד כל מיני קבוצות למיניהם, הם רוצים להראות שח"ו אין המשך לעם ישראל! כולם, או שכבר נמחקו מן העולם או שיימחקו בקרוב, ועם ישראל קיים לנצח.

מהיכן הכח של הכבשה להתמודד?

אמרו במדרש (תנחומא תולדות ה'): אמר אדריינוס קיסר לר' יהושע כיצד גדולה הכבשה, כלומר עם ישראל, שהיא מצליחה מול שבעים הזאבים? אמר לו רבי יהושע הכח של הכבשה חלש מאד, אבל היא שורדת בין אותם שבעים הזאבים - רק בזכות הרועה, הרועה רואה ששבעים הזאבים רוצים להתקרב, אבל הוא חזק וגיבור, והוא מבהיל אותם בקול שלו ובמקל שלו. אם אנחנו צמודים לרועה זה הכח שלנו!!! על זה אמר יעקב אבינו ליוסף הבן האהוב שלו: "האלוהים הרועה אותי מעודי ועד היום הזה"" (בראשית מ"ח, ט"ו). מי חשב שתהיה לעם ישראל תקומה אחרי היטלר שר"י? הוא יזם כביכול את הפתרון הסופי, אמר שצריכים לחסל ח"ו את עם ישראל בכל העולם. ברשימות שלו היה רשום כל מקום בעולם שהיה בו לפחות חמישה יהודים, פחות מזה לא התייחס, אבל אם יש חמישה יהודים הוא חייב להגיע לאותו מקום להחריב אותו ולהרוג את אותם היהודים רח"ל. בסוף קיבל עם ישראל מכה גדולה מאוד, ששה מיליון יהודים הלכו, **אבל דווקא אחרי זה נתקיים בנו הפסוק: "ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים" (יחזקאל ט"ז, ז'), עם ישראל הלך וגדל מאד.** זהו כוחו של הרועה, עלינו להצמד לרועה החזק הזה.

מותר לעבוד, השאלה איך!

בהמשך הפרשה כתוב: "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים" (בראשית כ"ה, כ"ז). ופירש רש"י: יודע ציד- לצוד ולרמות את אביו בפיו וכו'. אין איסור להיות צייד, זה גם פרנסה להתפרנס ממכירת בהמות לשחיטה, אבל הוא היה "יודע צייד", היה צד את אביו ואת שאר האנשים בפיו. אין איסור לעבוד ולקבוע עיתים לתורה. רבותינו לימדו אותנו (עיין ברכות ל"ה ע"ב): "עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי", אין דבר כזה שאסור לעסוק במלאכה. בוודאי שמי שזוכה לעסוק כל היום בתורה זו מעלה גדולה ביותר, אבל אין בעיה ללכת ולהתפרנס, הבעיה היא לעשות על ידי העבודה דברים לא טובים כמו עשו.

"לא מצאת בשבילי מלאכה טובה יותר?"

בילדותי הלכתי עם אבא זצ"ל לקצור חיטים של מצה שמורה. אבא שאל את היהודי בעל השדה: "בכפר שלכם יש לכם מנין בתפילות כל יום?" אמר לו: "לא הרב, אולי בשבת, אין לנו מנין בכל יום". אמר לו אבא: "חבל, אם היה לכם מניין הייתי משאיר את הבן שלי אצלך שתלמד אותו חקלאות, אבל על חשבון להתפלל ביחיד אני לא רוצה". מפני כבודו של אבא לא דיברתי מילה, אבל אחרי שהעמסנו את השקים של החיטה השמורה על המכונית, אמרתי לאבא: "למה רצית להשאיר אותי פה? לא מצאת בשבילי שום מלאכה רק להיות חקלאי?! שימו לב מה היתה תשובתו של אבא: **"באנו לעולם למטרה אחת בלבד! - בשביל לעסוק בתורה ולעשות מצוות ומעשים טובים!!! באנו לכאן בשליחות לעשות רצון ה', היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.** אבל מה לעשות, אנחנו בני אדם, אנחנו

צריכים לחם לאכול ובגד ללבוש, צריכים מגורים כמו כל בני אדם, ובגלל זה אנחנו צריכים למצוא מלאכה שלא לוקחת הרבה זמן ואפשר להתפרנס בה, כדי שתהיה לנו אפשרות לעסוק יותר בתורה". **מי שהוא ירא שמים, יקח את המילים האלה ויכניס אותם בלב שלו עמוק עמוק ולא ישכח אותם, למרות שהמילים האלה נאמרו לפני למעלה משישים שנה!** המשיך אבא ואמר: "מלאכת החקלאות, זו מלאכה שצריך לעבוד בה סך הכל חודשיים בשנה. מאחרי חג הסוכות עובדים חודש, חורשים וזורעים את השדה בחיטה ושעורה וכדומה, ובקיץ בימים הקרובים לחג השבועות קוצרים את התבואה ומוכרים. אחרי כל העבודה הזו, בע"ה תהיה ברכה, כמות של עשרות טונות תבואה, וע"י זה יש פרנסה והאדם יכול לשבת בכל שאר ימות השנה ולעסוק בתורה". ועוד הוסיף ואמר לי: "כאשר נגיע לארץ ישראל נחפש לגור באיזה מושב, ומסתמא יתנו לנו אדמות כדי שנעבד אותם כמו שנותנים לכל העולים, ואז יהיה אפשר לנו לעסוק בתורה וגם תהיה לנו פרנסה. **אבל אם כדי להגיע לזה וללמוד את המלאכה, תצטרך להתפלל ביחיד, זה לא בא בחשבון!**". המילים האלה חרוטות בראש שלי עמוק עמוק מאד. אדם שרוצה לעסוק בתורה ובעוד מלאכה מן הצד, יחפש למצוא את העבודה שמתעסקים בה מעט. אומר התנא באבות (פרק ד', משנה י'): הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה. נכון, האופנה של היום היא שהנשים עובדות. אבותינו לא ראו את זה בעין יפה, אמרו "כל כבודה בת מלך פנימה" (תהילים מ"ה, י"ד). לא עלינו ול"א יצאו הרבה מכשולים בעולם מדברים כאלה, ולכן רבותינו דגלו בזה שהאשה תהיה בבית ובעלה יפרנס. אבל ברוך ה' בימינו יש סמינרים של בית יעקב שמשתדלים למצוא מסגרת עבודה לנשים בלבד, ושיש בה יראת שמים ודרך נכונה.

מי יוצא לרחוב, הטמא או הטהור?

לעומת עשו, יעקב אבינו היה איש תם יושב אהלים. את מעלת וגודל השקידה למדנו מיעקב אבינו. היום אנחנו יכולים יותר לשקוד על התורה בישיבה, בגלל המצב שנוצר שיש סגר והבחורים לא יכולים לצאת מהישיבה. לא הייתי סוגר את הישיבה מעצמי, אני לא מעוניין לסגור ככה. נכון שלא הייתי רוצה לראות בחורים שיוצאים ומסתובבים בחוצות ובשווקים, אבל אינני יכול לסגור בשעות יותר מוקדמות, אבל עכשיו בגלל המצב אסור לצאת, יש בזה סכנה2.

יסורים שאין בהם ביטול תורה

רבותינו אומרים במסכת ברכות (בדף ה' ע"א) שאת מי שהקב"ה אוהב נותן לו יסורים של אהבה. ושואלים בגמרא: מה הגדר של יסורים של אהבה? אלא, יסורים של אהבה אלו יסורים שאין בהם ביטול תורה. אני אומר **שהסגר הזה אלו יסורים של אהבה, אין בהם ביטול תורה, יכול כל אדם לשבת וללמוד.** יכול אדם לומר: "המצב קשה לי, אני לחוץ". **אבל זה לא נכון, תלוי מה המחשבה שלו.** אם הוא מכניס בראש שלו שהוא זוכה ולומד, זוכה לעוד דף גמרא, עוד דף בית יוסף, זוכה לכתוב שאלה ותשובה, אם באמת יכניס בראש את המעלות האלה באמת שאין סיבה שיהיה לחוץ, אדרבה שישמח, יש לו אפשרות עכשיו יותר ללמוד ולעסוק בתורה.

מי חשב שתהיה לעם ישראל תקומה אחרי היטלר שר"? הוא יזם כביכול את הפתרון הסופי, אמר שצריכים לחסל ח"ו את עם ישראל בכל העולם. ברשימות שלו היה רשום כל מקום בעולם שהיה בו לפחות חמישה יהודים, (פחות מזה לא התייחס). ששה מיליון יהודים הלכו. אבל דווקא אחרי זה נתקיים בנו הפסוק: "ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים" (יחזקאל ט"ז, ז'), עם ישראל הלך וגדל מאד. זהו כוחו של הרועה, עלינו להצמד לרועה החזק הזה!

עם כל הצרות ידע לעמול בתורה

יעקב אבינו איש תם יושב אוהלים, עסק ועמל בתורה למרות העבודה הקשה שעבד, והוא זכה להיות הבחיר שבאבות. קוראים את הפרשיות האלה בשביל ללמוד מהדמויות הגדולות של עם ישראל. עשו נפל לכל העברות, בגלל שהוא היה "יודע ציד איש שדה". אנחנו צריכים ליזהר שלא להיות כך, אלא לשבת כל זמן פנוי ולעסוק בתורה. כל גדולי ישראל צמחו מהדרך הזאת, כל אחד ואחד בכשרונות שהקדוש ברוך הוא נתן לו, אבל כולם בדרך הזאת, שישבו ועמלו בתורה. אמרו חכמינו במסכת אבות (פ"ב מ"ז): מרבה ישיבה מרבה חכמה. ולא רק מרבה חכמה אלא גם מרבה יראת שמים, מצליח לעמוד בניסיונות! בעז"ה.

---

2. פעם אמר לי רבי רפאל כהן זצ"ל (אביו של רבי ישראל כהן שליט"א עורך ירחון "אור תורה" שיבדל לחיים ארוכים), הוא היה עובד בהנהלת חשבונות בישיבה, וכאשר הייתי יורד במדרגות הייתי רואה אותו, אומר לו "שלום" והולך. יום אחד ביקש ממני שאכנס אליו. נכנסתי אליו, והוא שאל אותי: "ראית פעם כבש או עז מסתובבים ברחובות בלילה?" אמרתי לו: "לא". אמר לי: "אולי ראית חתול מסתובב ברחובות בלילה?" אמרתי לו: "כן". לא הבנתי בהתחלה מה השאלות האלה, אז הוא הוסיף ואמר: "אולי ראית כלב מסתובב ברחובות בלילה?" אמרתי לו: "כן". אמר לי: "תלמד מזה מוסר, בהמות טהורות לא מסתובבות ברחוב בלילה, ולעומתן בהמות טמאות מסתובבות. כמו כן, בחורים טובים לא מסתובבים ברחובות בלילה, אבל לעומת זאת את הבחורים הלא-טובים תוכל למצוא מסתובבים...". יצאתי ממנו עם מוסר השכל גדול. נכון, לפעמים יש הכרח וצריך לצאת, אבל אם אין משהו דחוף, צריך להישאר בישיבה. בקטנותנו היה נראה לנו כשאבא זצ"ל לא נתן לנו לצאת, שהוא תפס אותנו יותר מידאי, קשר אותנו... אבל ב"ה בזכות זה לא נפלנו, בזכות זה אבא זכה לבנים תלמידי חכמים ויראי שמים.

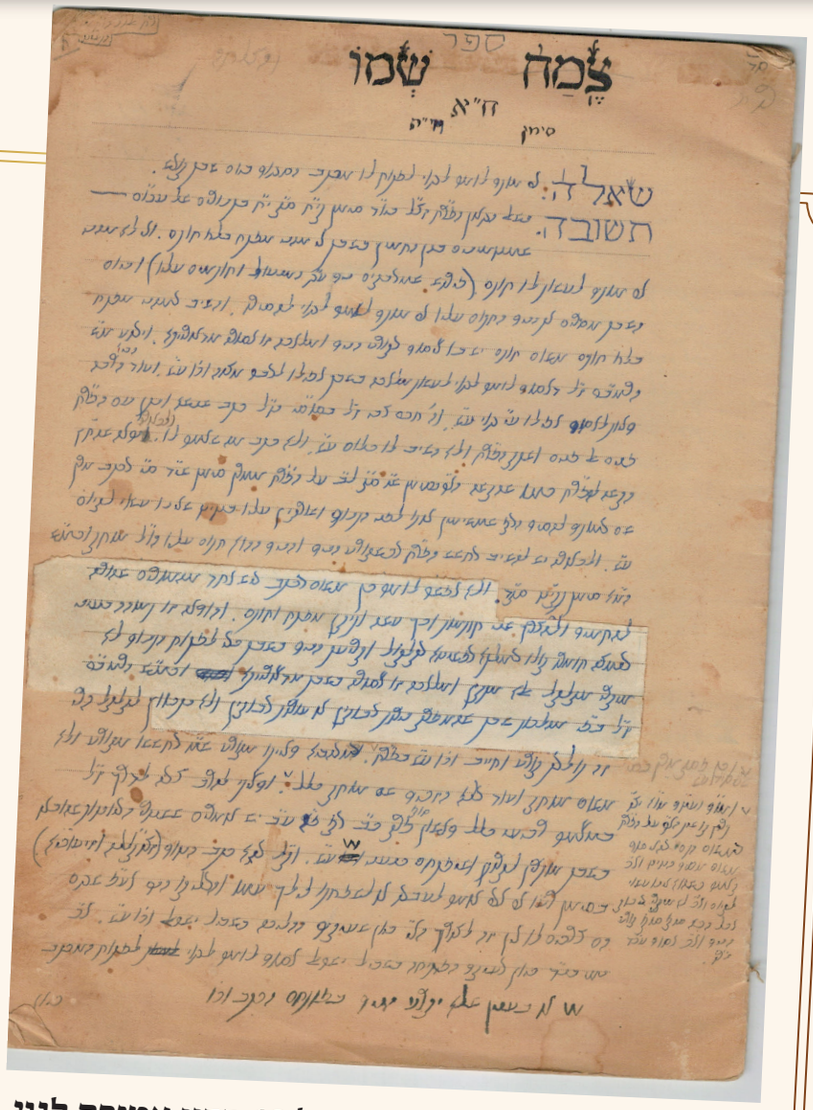

כתב יד תשובה שכתב רבנו בגיל 12 בדין אמירה לגוי לפתוח אגרת בשבת

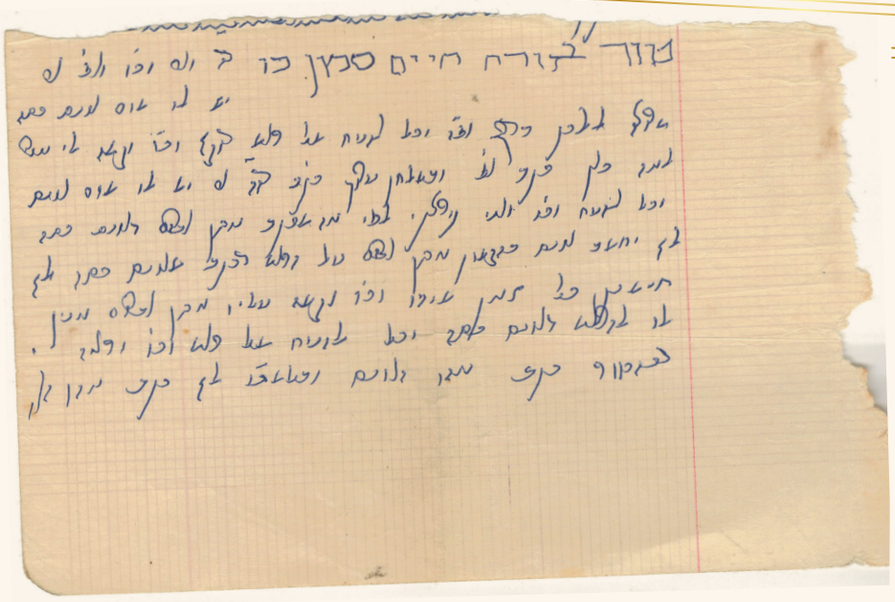

חידושי טור הלכות תפלין